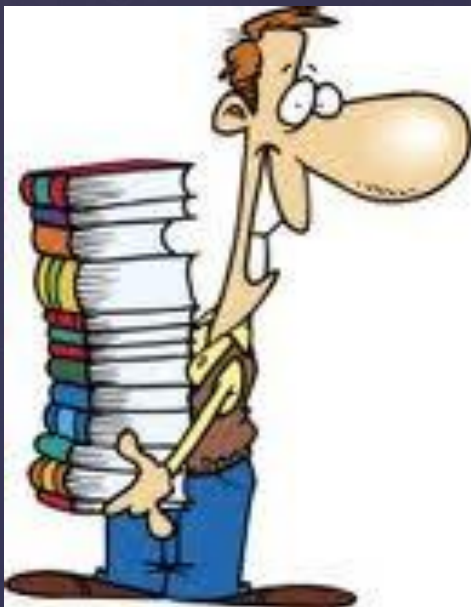

Тема : Фразеологія англійської та української мов

ПЛАН

1. Вільні та стійкі словосполучення. Критерії фразеологізму.
2. Загальна характеристика фразеологізмів.
3. Класифікації фразеологічних одиниць

1. Мовна одиниця, що складається з більш ніж одного слова, називається **СЛОВОСПОЛУЧЕННЯМ**.

Словосполучення можуть бути:

– **вільними**, у яких окремі одиниці зберігають пряме значення:

I go home

– **стійкими**, розчленування яких порушує зміст одиниці:

*to bring the house down (to excite applause),
to eat one's heart out (to worry)*

Словосполучення мають
ПРЯМЕ І ПЕРЕНЕСЕНЕ ЗНАЧЕННЯ

to be fed up with

«наїстися, насититися» - пряме;

«набриднути» - перенесене

У вільних словосполученнях
складові частини мають
семантичну і структурну
незалежність, а у стійких не мають

Здатність слова входити до
словосполучення при
утворенні складного
лексико-семантичного змісту
ряду – це **ЛЕКСИЧНА
ВАЛЕНТНІСТЬ**.

напр. *atomic energy,*
atomic warfare, atomic weight,
atomic doctrine

Якщо набір понять приблизно
однаковий у споріднених мовах, то
засоби поєднання окремих слів і
значень можуть бути різними.

Семантичне обмеження впливає на
обсяг сполучуваності слів.

Напр. назви кольорів:

*a dark night, a dark spot, black water;
але a white flower, white paper*

СТІЙКІ ЗВОРОТИ (О. Єсперсен) – «ГОТОВІ ДО ВЖИТКУ ФОРМУЛИ»

Напр.: to have a bee under the bonnet
«несповна розуму»,
to have one's finger in the pie «бути
причетним до чогось»,
to sell one's wild oats «перебіцитися»

У порівнянні з вільними
словосполученнями стійкі
звороти складніші за
структурою

*Напр.: Indian summer -
«бабине літо, золоту осінь» або
«розквіт, другу молодість»*

- ❖ Для позначення стійких словосполучень та фраз
- ❖ Ш. Баллі ввів термін «ФРАЗЕОЛОГІЗМ»
- ❖ В. В. Виноградов запровадив термін «фразеологічна одиниця» (ФО) і запропонував типологічну класифікацію фразеологізмів

Критерії відмежування фразеологізму від вільного словосполучення:

- **СТІЙКІСТЬ** вживання у даному мовному колективі;
- **структурно-семантична стійкість;**
- **стійкість значення і лексичного складу** – словосполучення стали традиційними моделями;
- **синтаксична стійкість** – певний порядок слів

Перетворення вільного
словосполучення у фразеологізм
відбиває незвичну сполучуваність
слів (поєднання слів, які логічно не
сполучуються)

напр.: *to flog a dead horse* «марно
витрачати зусилля»;

white crow «біла ворона»;

cold as a cucumber «холодний як лід».

2. ФРАЗЕОЛОГІЧНА СИСТЕМА АБО ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ

ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЯК «...

*традиційна єдність системи
стосунків між компонентами
ФО і між самими
сполученнями на ґрунті їх
структурно-семантичної
немодельованої будови»*

Відмінності фразеологічного і лексичного рівнів:

- нарізнооформленість фразеологізма - цільнооформленість слова,
- фразеологічне значення - лексичне значення,
- стійкість сполучень на фразеологічному рівні - стійкість на лексичному рівні,
- немодельованість структури ФО – модельованість слова

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ:

- 1. Нероздільність (входять як особливий розділ лексики до загальної системи мови)**
- 2. Взаємозалежне розташування мовних одиниць**
- 3. Надсловність – наявність в одному сполученні кількох семантично поєднаних компонентів**
- 4. Цільнооформленість – зв'язок слів у фразеологічних одиницях є постійним**

5. Наявність закономірностей у стосунках складових частин фразеологізма

6. Фразеологічна синонімія :

to be black as a crow; to be black as a crow's wing; to be black as a raven; to be black as sloe; to be black as ink; to be black as jet; to be black as the ace of spades

Укр.: чорний як сажа (воронове крило, смола, земля), чорний (темний) як ніч.

7. Антонімічність ФО полягає у протиставленні їх значень при лексико-семантичній спільності змісту:

an old sea woif та a young calf of a mate
(«старий морський вовк» та «молодий юнга»)

8. Багатозначність ФО

Напр.: *bread and cheese*: 1) проста їжа і 2) засоби до існування;

Антонім.: *a broken man* 1) банкрут і 2) грабіжник

3. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФО КУНІНА О. В.

- Цілісне значення(переосмислене) - *to keep the pot boiling* «заробляти на прожиття»
- Роздільно-цілісне значення(пряме) - *to change hands* «перейти з рук в руки»
- Частково-переосмислене значення - *to call names* «обзивати когось»
- Роздільне, частково переосмислене значення , *to turn an honest penny* «чесно заробляти»

В. Л. АРХАНГЕЛЬСЬКИЙ

1. За ступенем єдності:

а) синтетичні:

– глобально-неумотивовані: *not to care a straw* “начхати”, пор.: «собаку з'їсти», «кури не клюють»,

– глобально-умотивовані: *to down tools* «припинити роботу»

б) аналітичні: *the dead hour* «мертва година», *a dark horse* «темна конячка»

2. За способом відображення дійсності:

- пряме *to breathe a word* «проговоритися»
- перенесене *to let the cat out of the bag, to spill the beans* «проговоритися»

3. Стосовно ступеня фразеологічної абстракції:

- конкретне *grammar never gets old* «граматика ніколи не старіє»
- абстрактне *know-how* «технічні знання»

4. За ступенем інтенсивності:

- інтенсивне: *to rain cats and dogs*
«задощити»
- неінтенсивне. властивий значній більшості образних стій-ких словосполучень

5. За ступенем членування:

- однозначні: *to eat humble pie, to die down*
«бути покірливим».
- багатозначні: *hold up* «пограбування банку» і «грабують!»

6. За функціональними ознаками:

- комунікативні,
- модальні,
- предикативні,
- вигуківі,
- експресивно-стилістичні

ТИПОЛОГІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ

В. В. ВІНОГРАДОВА

Фразеологічні єдності – зберігається ознака семантичної роздільності складових частин *bit by bit* “мало-помалу”

Фразеологічні сполучення – поєднання фразеологічно зв'язаних значень слів *baking weather* «спека»

Фразеологічні зрощення – семантично нероздільні стійкі словосполучення *after meat comes mustard* «дорога ложка до обіду», *a battle of the books* «учений диспут»

Класифікація Л. Я. ЛЕБЕДЄВА
розглядає фразеологізми у плані
дії і наслідку цієї дії:

- **ПОЗИТИВНИЙ** *to turn over a new leaf* «почати нове життя
- **НЕГАТИВНИЙ** *leaves without figs*
«пусті обіцянки»

М. М. ШАНСЬКИЙ, Ш. БАЛЛІ, Е.
ПАРТРІДЖ ВИДІЛЯЮТЬ :

Розмовно-побутові фразеологізми

to give ear «слухати»

Книжні фразеологізми

to be between Scilla and Charibdis

«бути між двох вогнів»

Міжстильові стійкі словосполучення

-a family man «домосід»,

-to cut to pieces «розбити, розгромити»

Класифікація стійких сполучень за джерелом походження:

1. Власномовні фразеологізми визначають національно-культурні особливості та оригінальність

• *hair of a dog that bit you* – «clin clinom вибивають», від стародавнього повір'я лікуватися спаленою волосиною собаки, яка вкусила потерпілого

• *to grin like a Cheshire cat* – «сміятися на всі кутні». Чеширський сир виробляли у вигляді кота, який посміхався

2.Запозичення фразеологізмів бувають двох типів :

– ті, що взяті з інших мовних джерел, але тлумачаться за допомогою власномовних слів,

– такі, що передаються мовою, з якої походить запозичення

(to) give beans «відплатити тим же» - від фран. прислів'я «Якщо мені дадуть гороху, то я віддам квасолею»

*snake in the grass «таємний ворог» - від латинського *latet anguis in herba**

Література

1. Ажнюк Б.В. Англійська фразеологія в культурно-етнічному висвітленні. – К.: Наукова думка, 1989
2. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків: ХДУ, 1987
3. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Посібник для перекладацьких відділень вузів. – Вінниця, 2003
4. Кунин А.В. Английская фразеология – М., 1970
5. Сучасна українська літературна мова /Под ред. І.К. Білодіда. – К., 1973